

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درسنامه وبانک سوالات متنوع و جواب تمام فعالیت های
مطابق با آزمون های نهایی
فلسفه یازدهم انسانی

تهیه و طراحی : محمد یولچی خانی

اگر این محتوا مفید بود یا اگر word این محتوا را خواستید با شماره:
« ۰۹۱۰۰۴۸۲۵۲۲ » تماس وبا واریز مبلغ دلخواه ما را یاری کنید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

فلسفه (۱)

رشته‌های ادبیات و علوم انسانی – علوم و معارف اسلامی

پایه یازدهم

دوره دوم متوسطه

چیستی فلسفه

درسنامه

سوالات خاصی که انسان در زندگی با آنها روبرو می شود :

مقصود ما از آزادی چیست؟ از برابری چه منظوری داریم؟ آیا اصولاً می‌توان آزادی را با برابری جمع کرد؟

اگر هرکس آزاد باشد هر طور که می‌خواهد زندگی کند، آیا نتیجه این نخواهد شد که آدم‌ها در وضعیت نابرابر قرار گیرند؟

چرا درد و رنج هست؟ خوشبختی و سعادت در گرو چیست؟ آیا می‌توان به آن رسید؟

سرانجام ما انسان‌ها چه می‌شود؟ آغاز و انجام جهان چگونه است؟ عشق و دوستی چگونه است؟ آیا اینها امور واقعی و مقدس‌اند؟ یا امور خیالی و ذهنی؟ اصولاً انسان و حقیقت انسانی چیست؟ آیا اختیار دارد یا مجبور است؟ چه هدفی را باید در دنیا دنبال کرد؟

«ویژگی پرسشگری انسان»

یکی از ویژگی‌های انسان پرسشگری است.

کودکان در همان سنین ابتدایی از حوادث پیرامون خود سؤال می‌کنند و کنجکاوی خود را با گفتن کلمه «چرا» به پدر و مادر خود نشان می‌دهند.

هر سؤالی که برای ما پیش می‌آید، گویای آن است که چیزی را نمی‌دانیم و به دنبال دانستن آن هستیم. همین که از خود می‌پرسیم

«امروز به کجا باید بروم به کتابخانه یا به ورزشگاه؟» بدین معناست که هنوز نمی‌دانیم کدام را باید انتخاب کنیم و به دنبال دانستن آن هستیم.

نقش «تفکر» در وجود انسان:

«تفکر، واسطه رسیدن انسان از مجهولات به معلومات و از پرسش‌ها به پاسخ‌هاست.»

با قدرت تفکری که خداوند در وجود ما قرار داده:

پاسخ سؤال‌ها را می‌یابیم.

امور روزانه خود را سامان می‌دهیم.

می‌توان گفت که بدون تفکر کاری از انسان ساخته نیست

مراحل اندیشه‌ورزی و تفکر در انسان:

مراحل تفکر در انسان:

۱- تفکر غیرفلسفی

۲- تفکر فلسفی

«تفکر غیرفلسفی»

تا زمانی که انسان با همان :

«سؤال های معمولی و روزانه روبه روست و به دنبال پاسخ آنهاست» در مرحلهٔ اول تفکر قرار دارد که می توان آن را « تفکر غیرفلسفی» نامید.

«تفکر فلسفی»

اگر انسانی:

از مرحلهٔ اول تفکر عبور کرد.

و با جدیت و پیوسته به سؤال های دستهٔ دوم پرداخت.

وارد مرتبه دوم تفکر شده که می توان آن را «تفکر فلسفی» نامید.

مراحل تفکر فلسفی:

«فطرت اول و فطرت ثانی» :

ملاصدرا، فیلسوف بزرگ اسلامی مشغول بودن به امور عادی زندگی و تفکر در آنها را « فطرت اول» و ورود به آن پرسش های اساسی و تفکر در آنها را « فطرت ثانی » یعنی فطرت دوم می نامد.

ماندن یا نماندن در فطرت اول از نظر ملا صدرا

ملا صدرا ماندن در فطرت اول را شایستهٔ انسان نمی داند و از انسان ها می خواهد که: بکوشند از فطرت اول عبور کنند.

و به فطرت ثانی که مرحله ای برتر و عالی تر است، برسند.

عامل ظهور دانش فلسفه:

دانش فلسفه عهده دار پاسخ قانونمند به سوالات اساسی و بنیادی و خاص است.

تلاش های بشر برای پاسخ قانونمند به سوالات اساسی و بنیادی موجب ظهور دانشی به نام «فلسفه» شده است.

واژه «فلسفه»

ریشهٔ یونانی دارد.

این لفظ عربی شده کلمهٔ « فیلسوفیا » است.

فیلسوفیا مرکب از دو کلمهٔ «فیلو» به معنی دوستداری و «سوفیا» به معنی دانایی است.

فیلسوفیا به معنی « دوستداری دانایی » است.

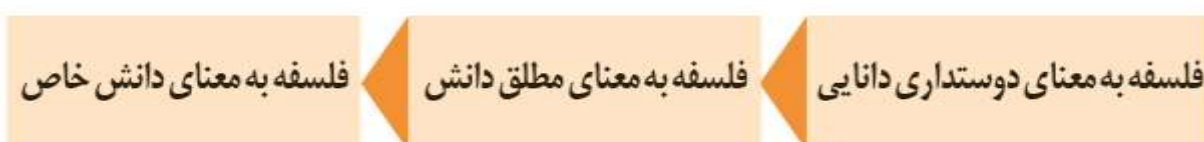
«سوفیست ها»

دغدغه برخی از سوفیست ها، که بیشتر به تعلیم سخنوری و وکالت اشتغال داشتند، بیان واقع و دفاع از حقیقت نبود؛ این گروه پیروزی بر رقیب را مهم ترین هدف می دانستند.

سوفیست ها در استدلال های خود بیشتر از مغالطه کمک می گرفتند که به ظاهر درست به نظر می رسید.

این گروه از دانشمندان برای حقیقت و واقعیت ارزش و اعتباری قائل نباشند و بگویند هرکس هرچه خودش می فهمد همان حقیقت و واقعیت است.

مراحل سیر معنایی و کاربرد فلسفه:

جهت های جدایی و تمایز دانش ها از همدیگر:

۱- از جهت موضوعی که آن دانش درباره آن بحث می کند

۲- از جهت روشی که در آن دانش مورد استفاده قرار می گیرد.

موضوع فلسفه

موضوع دانش ریاضیات درباره مقدار و کمیت است.

موضوع شیمی درباره ساختمان مواد و ترکیب میان آنهاست.

موضوع اخلاق درباره چگونگی کسب فضیلت ها و دوری از بدی هاست.

فلسفه درباره بنیادی ترین و نهادی ترین موضوعات جهان و انسان بحث می کند و پاسخ گوی عمیق ترین دغدغه های بشری است.

به عبارت دیگر، فیلسوف در اصل وجود و حقیقت جهان، طبیعت و انسان کاوش می کند و اینها اموری هستند که پایه و اساس سایر علوم به شمار می آیند.

روش فلسفه

برای کسب دانش در علومی مانند فیزیک، شیمی، زیست شناسی، اقتصاد و جامعه شناسی از روش های تجربی استفاده می کنیم.

در مسائل فلسفی که به اصل و اساس جهان و انسان مربوط هستند، نمی توان از حواس یا آزمایش بهره برد و یا از ابزاری مانند میکروسکوپ و تلسکوپ کمک گرفت. در این موارد فقط باید به توانایی عقل و استدلال های عقلی تکیه کرد و با تفکر و تعقل و تجزیه و تحلیل دانسته ها به حل مسئله و کشف مجهول نزدیک شد.

شباهت مسائل فلسفی و ریاضیات:

مسائل فلسفی، از جهت روش، مانند مسائل ریاضی هستند که استفاده از حواس و ابزار به حل آنها کمک نمی کند و فقط با عملیات فکری و استدلالی باید به جواب مسئله ها دست یافت.

کامل کردنی (نقطه چین ها):

- ۱- دانشمندان می گویند تنها موجودی که زمین را تهدید می کند، **نوع بشر** است.
- ۲- مهم ترین عامل دوام و بقای جامعه **عدالت** است.
- ۳- یکی از ویژگی های انسان **پرسشگری** است.
- ۴- **تفکر**، واسطه رسیدن انسان از **مجهولات** به **معلومات** است.
- ۵- تا زمانی که انسان با همان سؤال های معمولی و روزانه روبه روست و به دنبال پاسخ آنهاست، در مرحله **اول** تفکر قرار دارد که می توان آن را « **تفکر غیرفلسفی** » نامید.
- ۶- اگر انسانی از این مرحله **اول** تفکر عبور کرد و با جدیت و پیوسته به سؤال های دسته **دوم** پرداخت، وارد مرتبه دوم تفکر شده که می توان آن را « **تفکر فلسفی** » نامید.
- ۷- **ملاصدرا**، فیلسوف بزرگ اسلامی مشغول بودن به امور عادی زندگی و تفکر در آنها را « **فطرت اول** » و ورود به آن پرسش های اساسی و تفکر در آنها را « **فطرت ثانی** » یعنی فطرت دوم می نامد.
- ۸- **ملا صدرا** مانند در فطرت اول را شایسته انسان نمی داند و از انسان ها می خواهد که بکوشند از فطرت اول عبور کنند و به فطرت ثانی که مرحله ای برتر و عالی تر است، برسند.
- ۹- سؤال های **دسته دوم** مربوط به موضوعات **اساسی** و **بنیادی** است که بدون در دست داشتن پاسخ درست و قانع کننده برای آنها، تصمیم گیری های انسان به نتیجه و سرانجام روشنی نخواهد انجامید.
- ۱۰- تلاش های بشر برای پاسخ قانونمند به سوالات اساسی و بنیادی موجب ظهور دانشی به نام « **فلسفه** » شده است.
- ۱۱- لفظ فلسفه ریشه **یونانی** دارد. این لفظ عربی شده کلمه « **فیلسوفیا** » است.
- ۱۲- فیلسوفیا مرکب از دو کلمه « **فیلو** » به معنی **دوستداری** و « **سوفیا** » به معنی **دانایی** است.
- ۱۳- فیلسوفیا به معنی « **دوستداری دانایی** » است.
- ۱۴- کسی که واژه فلسفه را بر سر زبان ها انداخت و عمومی کرد، فیلسوف بزرگ یونان « **سقراط** » بود.
- ۱۵- دانشمندان زمان سقراط و قبل از او خود را « **سوفیست** » یعنی **دانشمند** می خواندند.
- ۱۶- دغدغه برخی از **سوفیست ها**، که بیشتر به تعلیم سخنوری و وکالت اشتغال داشتند، بیان واقع و دفاع از حقیقت نبود؛ این گروه **پیروزی بر رقیب** را مهم ترین هدف می دانستند.
- ۱۷- **سوفیست ها** در استدلال های خود بیشتر از **مغالطه** کمک می گرفتند که به ظاهر درست به نظر می رسید.

۱۸- بعدها کلمه « **سفسطه** » که در زبان عربی از لفظ « **سوفیست** » گرفته شد، معنای **مغالطه کاری** پیدا کرد.

۱۹- سقراط خود را **فیلسوفس** (فیلسوف) یعنی **دوستدار دانش** نامید.

۲۰- دانش **ریاضیات** درباره **مقدار** و **کمیت** است. **شیمی** درباره **ساختمان مواد** و **ترکیب** میان آنهاست. **اخلاق** درباره چگونگی کسب **فضیلت** ها و **دوری از بدی** هاست.

۲۱- فیلسوف در اصل **وجود** و **حقیقت جهان**، **طبیعت** و **انسان** کاوش می کند و اینها اموری هستند که پایه و اساس سایر علوم به شمار می آیند.

۲۲- برای کسب دانش در علوم می مانند فیزیک، شیمی، زیست شناسی، اقتصاد و جامعه شناسی از روش های **تجربی** استفاده می کنیم.

۲۳- در مسائل **فلسفی** فقط باید به توانایی **عقل** و استدلال های **عقلی** تکیه کرد.

۲۴- مسائل **فلسفی**، از جهت روش، مانند مسائل **ریاضی** هستند که استفاده از حواس و ابزار به حل آنها کمک نمی کند و فقط با **عملیات فکری** و **استدلالی** باید به جواب مسئله ها دست یافت.

۲۵- مراحل اندیشه ورزی و تفکر در انسان به صورت زیر است:

روبه رو شدن با مسئله   طرح سؤال   **تفکر در اندوخته ها**   رسیدن به پاسخ

۲۶- مراحل **تفکر فلسفی** نیز به صورت زیر است:

روبه رو شدن با مجهول ها و مسئله های فلسفی   **طرح پرسش های فلسفی**   رجوع به معلومات و تفکر در اندوخته ها و انتخاب معلومات مناسب با سؤال   رسیدن به دریافت فلسفی و تحقق ناخت و معرفت

صحیح و غلط:

۱- تفکر، واسطه رسیدن انسان از معلومات به مجهولات و از پرسش ها به پاسخ هاست = **غلط**

۲- مسائل فلسفی، از جهت موضوع، مانند مسائل ریاضی هستند. = **غلط**

۳- سوفیست ها در استدلال های خود بیشتر از مغالطه کمک می گرفتند که به ظاهر درست به نظر می رسید. = **صحیح**

۴- در مسائل فلسفی فقط باید به توانایی عقل و استدلال های عقلی تکیه کرد. = **صحیح**

۵- لفظ فلسفه ریشه عبری و عربی دارد. این لفظ عربی شده کلمه « فیلسوفیا » است. = **غلط**

۶- ملا صدرا مانند در فطرت اول را شایسته انسان نمی داند و از انسان ها می خواهد که بکوشند از فطرت اول عبور کنند و به فطرت ثانی که مرحله ای برتر و عالی تر است، برسند. = **صحیح**

۷- فیلسوف در اصل وجود و حقیقت جهان، طبیعت و انسان کاوش می کند و اینها اموری هستند که پایه و اساس سایر علوم به شمار می آیند. = **صحیح**

۸- دغدغه برخی از سوفیست ها، که بیشتر به تعلیم سخنوری و وکالت اشتغال داشتند، بیان واقع و دفاع از حقیقت بود. = **غلط**

۹- یکی از ویژگی های انسان پرسشگری است. کودکان در همان سنین ابتدایی از حوادث پیرامون خود سؤال می کنند. = **صحیح**

۱۰- ملاصدرا، فیلسوف بزرگ اسلامی مشغول بودن به امور عادی زندگی و تفکر در آنها را « فطرت ثانی» و ورود به آن پرسش های اساسی و تفکر در آنها را « فطرت اول » یعنی فطرت دوم می نامد. = **غلط**

کشف ارتباط:

۱- کدامیک از گزینه های ستون «ب» به گزینه های ستون «الف» مربوط است؟

«الف»	«ب»
۱- مشغول بودن به امور عادی زندگی	عقلی و استدلالی = ۳
۲- ورود به پرسش های اساسی و بنیادی و تفکر در آنها	اصل وجود و حقیقت جهان، طبیعت و انسان = ۵
۳- روش فلسفه	فطرت اول = ۱
۴- روش علمی مانند زیست شناسی و جامعه شناسی	دانشمند = ۶
۵- موضوع فلسفه	فطرت ثانی = ۲
۶- معنای سوفیست	دوستداری دانایی = ۷
۷- معنای فیلو سوفیا	تجربی = ۴

سوالات تشریحی:

۱- انسان در زندگی روزانه خویش، معمولاً با چه مسئله هایی روبه رو می شود و به حل آنها می پردازد؟

انسان در زندگی روزانه خویش، معمولاً با مسئله هایی روبه رو می شود و به حل آنها می پردازد، از قبیل اینکه: امروز چه لباسی بپوشم، کدام کار را اول انجام دهم، چه غذایی بخورم و درباره کارم با چه کسی مشورت کنم.

۲- چند مورد از سوالات خاص که انسان در زندگی با آنها روبرو می شود را بنویسید؟

مقصود ما از آزادی چیست؟ از برابری چه منظوری داریم؟ آیا اصولاً می توان آزادی را با برابری جمع کرد؟ اگر هرکس آزاد باشد هر طور که می خواهد زندگی کند، آیا نتیجه این نخواهد شد که آدم ها در وضعیت نابرابر قرار گیرند؟ چرا درد و رنج هست؟ خوشبختی و سعادت در گرو چیست؟ آیا می توان به آن رسید؟ سرانجام ما انسان ها چه می شود؟ آغاز و انجام جهان چگونه است؟ عشق و دوستی چطور؟ آیا اینها امور واقعی و مقدس اند؟ یا امور خیالی و ذهنی؟ اصولاً انسان و حقیقت انسانی چیست؟ آیا اختیار دارد یا مجبور است؟ چه هدفی را باید در دنیا دنبال کرد؟

۳- یکی از ویژگی های انسان پرسشگری است. آن را شرح دهید.

یکی از ویژگی های انسان پرسشگری است. کودکان در همان سنین ابتدایی از حوادث پیرامون خود سؤال می کنند و کنجکاوی خود را با گفتن کلمه « چرا » به پدر و مادر خود نشان می دهند. هر سؤالی که برای ما پیش می آید، گویای آن است که چیزی را نمی دانیم و به دنبال دانستن آن هستیم. همین که از خود می پرسیم « ؟ ... امروز به کجا باید بروم به کتابخانه یا به ورزشگاه » بدین معناست که هنوز نمی دانیم کدام را باید انتخاب کنیم و به دنبال دانستن آن هستیم.

۴- نقش تفکر در وجود انسان را بنویسید.

تفکر، واسطه رسیدن انسان از مجهولات به معلومات و از پرسش ها به پاسخ هاست. با قدرت تفکری که خداوند در وجود ما قرار داده، پاسخ سؤال ها را می یابیم و امور روزانه خود را سامان می دهیم. لذا می توان گفت که بدون تفکر کاری از انسان ساخته نیست.

۵- مراحل اندیشه ورزی و تفکر در انسان را بنویسید.

۶- مراحل تفکر در انسان را بنویسید.

۱- تفکر غیرفلسفی ۲- تفکر فلسفی

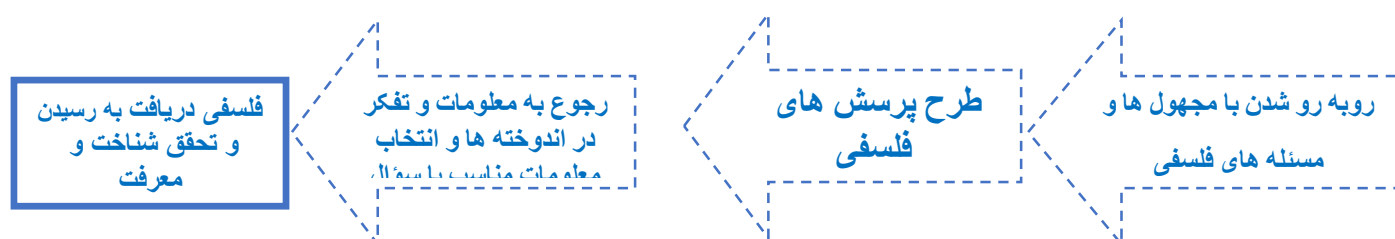
۷- تفکر غیرفلسفی را تعریف کنید.

تازمانی که انسان با همان سؤال های معمولی و روزانه روبه روست و به دنبال پاسخ آنهاست، در مرحله اول تفکر قرار دارد که می توان آن را « تفکر غیرفلسفی » نامید.

۸- تفکر فلسفی را تعریف کنید.

اگر انسانی از این مرحله اول تفکر عبور کرد و با جدیت و پیوسته به سؤال های دسته دوم پرداخت، وارد مرتبه دوم تفکر شده که می توان آن را « تفکر فلسفی » نامید.

۹- مراحل تفکر فلسفی را بنویسید.

۱۰- فطرت اول و فطرت ثانی را تعریف کنید.

ملاصدرا، فیلسوف بزرگ اسلامی مشغول بودن به امور عادی زندگی و تفکر در آنها را «فطرت اول» و ورود به آن پرسش های اساسی و تفکر در آنها را «فطرت ثانی» یعنی فطرت دوم می نامد.

۱۱- ملا صدرا کدام فطرت را شایسته انسان نمی داند؟ و در این زمینه چه چیزی از انسان می خواهد و او را به آن توصیه می کند؟

ملا صدرا مانند در فطرت اول را شایسته انسان نمی داند و از انسان ها می خواهد که بکوشند از فطرت اول عبور کنند و به فطرت ثانی که مرحله ای برتر و عالی تر است، برسند.

۱۲- دانش فلسفه عهده دار پاسخ قانونمند به کدام سوالات انسان است؟ و چه عاملی باعث ظهور دانش فلسفه شده است؟

دانش فلسفه عهده دار پاسخ قانونمند به سوالات اساسی و بنیادی و خاص است.

تلاش های بشر برای پاسخ قانونمند به سوالات اساسی و بنیادی موجب ظهور دانشی به نام «فلسفه» شده است.

۱۳- درباره واژه فلسفه به سوالات زیر پاسخ دهید؟

الف- لفظ فلسفه از کجا ریشه گرفته است؟ ب- معرب کدام واژه است؟ ج- فیلو سوفیا مرکب از چه واژه هایی است؟ د- کلمه فیلو سوفیا به معنای چیست؟

لفظ فلسفه ریشه یونانی دارد. این لفظ عربی شده کلمه «فیلسوفیا» است. فیلسوفیا مرکب از دو کلمه «فیلو» به معنی دوستداری و «سوفیا» به معنی دانایی است. فیلسوفیا به معنی «دوستداری دانایی» است.

۱۴- دانشمندان زمان سقراط و قبل از او خود را چه می نامیدند؟

دانشمندان زمان سقراط و قبل از او خود را «سوفیست» یعنی دانشمند می خواندند.

۱۵- چرا سقراط نیز خود را «سوفیست» نخواند؟

سقراط به سبب تواضع و فروتنی در برابر دانایی و علم و شاید به خاطر هم ردیف نشدن با سوفیست ها، مایل نبود او را «سوفیست» یعنی دانشمند بخوانند.

۱۶- مهم ترین دغدغه و هدف سوفیست ها، چه بود؟ این گروه در استدلال های خود بیشتر از چه چیزی استفاده می کردند؟ این گروه قائل به چه چیزایی بودند؟

دغدغه برخی از سوفیست ها، که بیشتر به تعلیم سخنوری و وکالت اشتغال داشتند، بیان واقع و دفاع از حقیقت نبود؛ این گروه پیروزی بر رقیب را مهم ترین هدف می دانستند.

سوفیست ها در استدلال های خود بیشتر از مغالطه کمک می گرفتند که به ظاهر درست به نظر می رسید. این گروه از دانشمندان برای حقیقت و واقعیت ارزش و اعتباری قائل نباشند و بگویند هرکس هرچه خودش می فهمد همان حقیقت و واقعیت است.

۱۷- مراحل سیر معنایی و کاربرد فلسفه را بنویسید.

۱- فلسفه به معنای دوستداری دانایی ۲- فلسفه به معنای مطلق دانش ۳- فلسفه به معنای دانش خاص

۱۸- اساساً هر دانشی از چند جهت از سایر دانش ها متمایز و جدا می شود؟

۱- ز جهت موضوعی که آن دانش درباره آن بحث می کند.

۲- از جهت روشی که در آن دانش مورد استفاده قرار می گیرد.

۱۸- موضوع ریاضیات - شیمی- و اخلاق را بنویسید.

دانش ریاضیات درباره مقدار و کمیت است. شیمی درباره ساختمان مواد و ترکیب میان آنهاست. اخلاق درباره چگونگی کسب فضیلت ها و دوری از بدی هاست.

۱۹- موضوع فلسفه را بنویسید.

فلسفه درباره بنیادی ترین و نهادی ترین موضوعات جهان و انسان است و پاسخ گوی عمیق ترین دغدغه های بشری است. به عبارت دیگر، فیلسوف در اصل وجود و حقیقت جهان، طبیعت و انسان کاوش می کند و اینها اموری هستند که پایه و اساس سایر علوم به شمار می آیند.

۲۰- روش علمی مثل شیمی - زیست شناسی - اقتصاد و جامعه شناسی چیست؟

برای کسب دانش در علمی مانند فیزیک، شیمی، زیست شناسی، اقتصاد و جامعه شناسی از روش های تجربی استفاده می کنیم.

۲۱- روش فلسفه را بنویسید.

در مسائل فلسفی که به اصل و اساس جهان و انسان مربوط هستند، نمی توان از حواس یا آزمایش بهره برد و یا از ابزاری مانند میکروسکوپ و تلسکوپ کمک گرفت. در این موارد فقط باید به توانایی عقل و استدلال های عقلی تکیه کرد و با تفکر و تعقل و تجزیه و تحلیل دانسته ها به حل مسئله و کشف مجهول نزدیک شد.

۲۲- مسائل فلسفی، از جهت روش، مانند کدام علم است؟

مسائل فلسفی، از جهت روش، مانند مسائل ریاضی هستند که استفاده از حواس و ابزار به حل آنها کمک نمی کند و فقط با عملیات فکری و استدلالی باید به جواب مسئله ها دست یافت.

مقایسه *

۱- آیا میان این قبیل سؤال ها و سؤال های مربوط به زندگی روزمره، تفاوتی می بینید؟ می توانید آن تفاوت را ذکر کنید؟

ممکن است دانش آموزان در پاسخ سؤال اول بگویند این مسئله ها اهمیتش از مسائل روزمره بیشتر است یا بگویند این مسئله ها پایدارترند یا بگویند این مسئله ها کلی تر و اساسی تر هستند و یا اینکه بگویند این

مسئله ها مشترک میان عموم انسانهاست. همه این پاسخ ها به یک معنا درست است گرچه دقیق نیست. اما ما در اینجا این پاسخ ها را از دانش آموزان می پذیریم.

۲- به نظر شما از میان سؤال هایی که مطرح شد، کدام یک مهم تر است؟ (تا سه مورد را انتخاب کنید).
دانش آموزان در پاسخ به این سؤال باز هم ممکن است پاسخ هایی شبیه به پاسخ های اول بدهند؛ مثلاً بگویند مسئله هایی که طرح شد، کلی تر و اساسی تر از مسئله هایی است که در علوم ریاضی و فیزیک و مانند آنها طرح می شود. یا بگویند این مسئله ها ذهنی هستند و مسئله های علوم واقعی و قابل آزمایش. همین پاسخ ها می تواند برای معلم وسیله ای باشد برای گفت و گو و رفع ابهام و نزدیک کردن دانش آموزان به پاسخ اصلی.

۳- آیا سؤال های مهم تر و اساسی تری نیز به نظر شما می رسد که قابل طرح باشد؟ چند مورد را ذکر کنید.

این سوال کاملاً واگراست و پاسخ آن بستگی به احساس و سلیقه دانش آموزان دارد.

خودارزیابی *

ملاصدرا، فیلسوف بزرگ قرن دهم و یازدهم هجری، می گوید مردم بر دو دسته اند:

«واقف» ایستاده و «سائر» رونده «واقف» کسی است که به همین دانش ظاهری دل خوش کرده و متوقف شده و دروازه جهان بزرگ و برتر به رویش گشوده نشده است. او فقط از شنیده ها بهره می برد و کارش تقلید از دیگران است. اما «سائر» اهل حرکت و پویایی است و به شنیده ها بسنده نمی کند. او در تلاش است که از تنگنای ظواهر و محسوسات عبور کند و به جهان وسیع معقولات راه یابد. او همواره در تکاپوست.

اقبال، فیلسوف و شاعر پارسی گوی معاصر پاکستان می گوید:

ساحل افتاده گفت گرچه بسی زیستم هیچ نه معلوم شد، آه، که من کیستم موج ز خود رفته ای تیز خرامید و گفت هستم اگر می روم، گر نروم نیستم در این دو بیان فیلسوفانه و شاعرانه تأمل کنید و بگویید:

۱- چه شباهت هایی میان این دو بیان وجود دارد؟

ملاصدرا و اقبال با دو شیوه بیان، یک مطلب را عرضه می کنند.

۲- روحیه خود را نزدیک به کدام یک می یابید؟ «واقف» «سائر» «ساحل افتاده» «موج زخود رفته»؟

جواب این سؤال، برای تأمل در خود و ارزیابی خود است و پاسخ به آن اجباری نیست.

تفکیک

قبل از پرداختن به موضوع فلسفه، سؤال های زیر را به دقت مطالعه کنید و ببینید آیا می توان گفت برخی از آنها تفاوت خاصی با دیگر سؤال ها دارند؟ آنها را در دسته «الف» و بقیه را در دسته «ب» قرار دهید

ردیف	سؤال ها	الف	ب
۱	دلیل پیدایش انقلاب صنعتی در اروپا چه بود؟		تاریخی
۲	آیا تنها جهان موجود، همین جهان مادی و طبیعی است؟	تفاوت خاص	
۳	خداوند چند رکعت نماز را بر ما واجب کرده است؟		فقهی
۴	دلیل حمله اسکندر مقدونی به ایران چه بود؟		تاریخی
۵	آیا هر چیزی دارای علت است؟	تفاوت خاص	
۶	آیا زیبایی وجود دارد یا ساخته ذهن ماست؟	تفاوت خاص	
۷	پیر شدن سلول ها اثر کدام عامل شیمیایی است؟		زیست شناسی
۸	آیا پدیده ها می توانند به اختیار خود موجود شوند؟	تفاوت خاص	

تفکر

به این مسئله ها توجه کنید:

همان طور که در کتاب منطق آموخته اید، برای رسیدن به علم معمولاً از روش هایی چون تجربه و استقرا و نیز قیاس استفاده می شود. توضیح دهید که درباره هر کدام از این مسئله ها با کدام روش می توان تحقیق کرد و به نتیجه رسید

۱- مجموعه زوایای مثلث چند درجه است؟

یک سؤال ریاضی است. در ریاضیات از اقسام استدلال های قیاسی استفاده می شود. پس ریاضیات از نظر روش شبیه به فلسفه است، اما از نظر موضوع با آن متفاوت است.

۲- چرا هوا معمولاً در زمستان سرد می شود؟

یک سؤال در حوزه علوم طبیعی است و لذا باید از تجربه و استقرا استفاده کرد.

۳- چرا در اکثر کشورها طلاق افزایش یافته است؟

یک سؤال مربوط به حوزه علوم انسانی است که باید از طریق استقرا به پاسخ آن رسید.

۴- آیا هر حیاتی پایانی دارد؟

سؤال چهارم یک سؤال فلسفی است. درست است که ما به تجربه می بینیم که انسان ها و حیوان ها حیاتشان موقت است و پایانی دارد اما وقتی می پرسیم که «آیا هر حیاتی پایانی دارد؟». این سؤال را نمی توان با این تجربه ها پاسخ داد. می دانیم که خداوند هم حیات دارد، فرشتگان هم حیات دارند، اما حیات آنها پایان ندارد.

۵- آیا جهان ابتدا و انتها دارد؟

یک سؤال فلسفی است زیرا دربارهٔ کل هستی سؤال می‌کند و یک سؤال بنیادین است. کل هستی در ظرف تجربه و آزمایش انسان قرار نمی‌گیرد.

به کار ببندیم

۱- کدام یک از افراد زیر بیشتر اهل تفکر فلسفی است؟

الف) کسی که پاسخ فیلسوفان در ارتباط با سؤالات اساسی را به خوبی آموخته و توضیح می‌دهد.

ب) کسی که در آرای فیلسوفان می‌اندیشد و دلایلی را که به نظر خودش محکم است، انتخاب و ارائه می‌کند.

۲- برای درست فکر کردن و قرار گرفتن در مسیر درست تفکر فلسفی نیاز به برداشتن گام‌هایی است. این گام‌ها به صورت نامرتب قرار گرفته‌اند؛ با توجه به نظر خود، آنها را به ترتیب بازنویسی کنید.

ارائه استدلال صحیح جست‌وجوی پاسخ برای سؤالات

داشتن معیار برای پذیرش پاسخ آگاهی از مجهولات و ندانسته‌های خود.

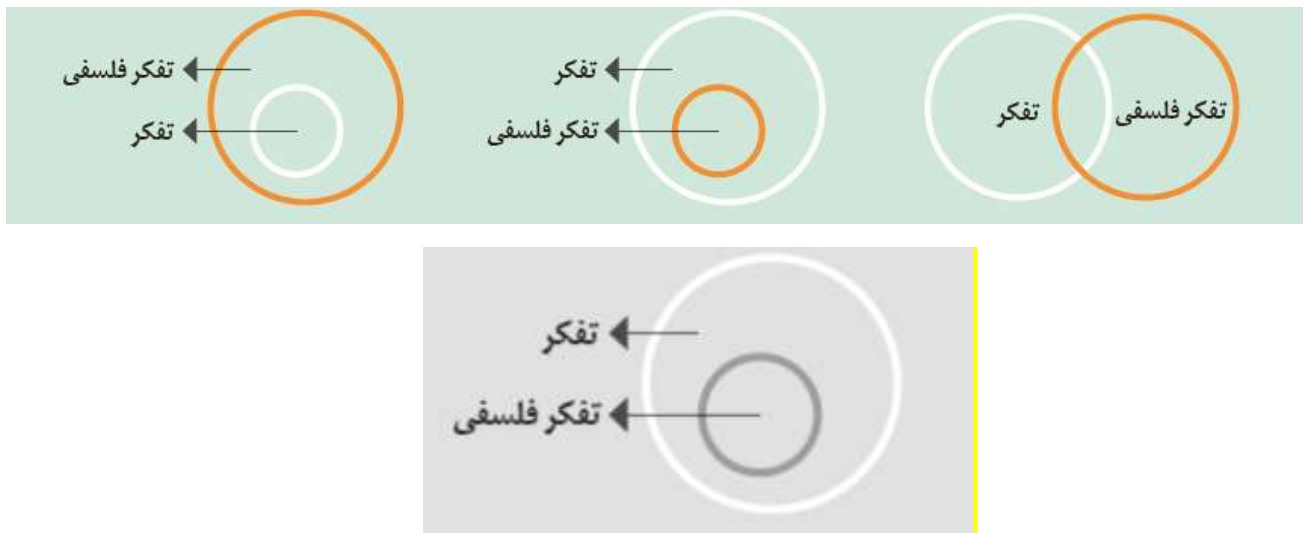
۱- آگاهی از مجهولات و ندانسته‌های خود ← ۲- جست‌وجوی پاسخ ← برای سؤالات
← ۳- پاسخ ارائه استدلال صحیح ← ۴- داشتن معیار برای پذیرش

۳- نکات اساسی مربوط به هر یک از عناوین درس را استخراج و در جدول رو به رو یادداشت کنید. سپس یادداشت‌های خود را با دیگران مقایسه نمایید.

عنوان	نکات اساسی
چیستی فلسفه	تفکر و اندیشه در مسائل اساسی و بنیادی در موضوع و محور وجود و حقیقت انسان و جهان
انسان و تفکر	تفکر، واسطهٔ رسیدن انسان از مجهولات به معلومات و از پرسش‌ها به پاسخ‌هاست.
دو مرتبه از تفکر	تا زمانی که انسان با همان سؤال‌های معمولی و روزانه روبه‌روست و به دنبال پاسخ آنهاست، در مرحلهٔ اول تفکر قرار دارد که می‌توان آن را «تفکر غیرفلسفی» نامید. ۶- اگر انسانی از این مرحلهٔ اول تفکر عبور کرد و با جدیت و پیوسته به سؤال‌های دستهٔ دوم پرداخت، وارد مرتبه دوم تفکر شده که می‌توان آن را «تفکر فلسفی» نامید.
دانش فلسفه	تلاش‌های بشر برای پاسخ قانونمند به سؤالات اساسی و بنیادی موجب ظهور دانشی به نام «فلسفه» شده است.

واژه فلسفه	لفظ فلسفه ریشه یونانی دارد. این لفظ عربی شده کلمه « فیلسوفیا » است. فیلسوفیا مرکب از دو کلمه «فیلو» به معنی دوستداری و «سوفیا» به معنی دانایی است. فیلسوفیا به معنی « دوستداری دانایی » است.
موضوع و روش فلسفه	فلسفه درباره بنیادی ترین و نهادی ترین موضوعات جهان و انسان است و پاسخ گوی عمیق ترین دغدغه های بشری است. به عبارت دیگر، فیلسوف در اصل وجود و حقیقت جهان، طبیعت و انسان کاوش می کند و اینها اموری هستند که پایه و اساس سایر علوم به شمار می آیند. در مسائل فلسفی که به اصل و اساس جهان و انسان مربوط هستند، نمی توان از حواس یا آزمایش بهره برد و یا از ابزاری مانند میکروسکوپ و تلسکوپ کمک گرفت. در این موارد فقط باید به توانایی عقل و استدلال های عقلی تکیه کرد و با تفکر و تعقل و تجزیه و تحلیل دانسته ها به حل مسئله و کشف مجهول نزدیک شد.

۴- اگر بخواهیم رابطه «تفکر» با «تفکر فلسفی» را به صورت دو دایره ترسیم کنیم، این دو دایره به شکل کدام یک از صورت های زیر خواهد بود، چرا؟

۵- در میان عبارات های زیر، عبارات های صحیح را انتخاب کنید.

الف) تفکر فلسفی، تفکر در حوزه فطرت اول و فلسفه تفکر در حوزه فطرت ثانی است، = **غلط**

ب) تفکر دو قلمرو دارد؛ تفکر در حوزه فطرت اول و تفکر در حوزه فطرت ثانی، = **صحیح**

ج) تفکر فلسفی و فلسفه، هر دو در حوزه فطرت ثانی قرار می گیرند، = **غلط**

د) در فلسفه هم تفکر فلسفی صورت می گیرد، اما به شکل نظام مند و تخصصی، = **صحیح**

ه) کسی که به تفکر فلسفی رسید، دیگر نیازی به تفکر در حوزه فطرت اول ندارد، = **صحیح**

۶- فلسفه، از چه جهت با ریاضیات اختلاف دارد و از چه جهت مشترک است؟

فلسفه از جهت موضوع با فلسفه اختلاف دارد ولی از جهت روش با آن مشترک است.

